

باسمه تعالی

يَا رَفِيقَ مَنْ لَا رَفِيقَ لَهُ... ای دوست کسی که هیچ دوستی ندارد (دعا جوشن کبیر)

اخلاق اسلامی

سید علی محمد موسوی

جزوه نویسی و تایپ: دانشجوی عزیز و بزرگوارم سروش دیباج

دی ماه 93

فصل اول

مباحث کلی

معنای ادب:

حفظ حد و اندازه هر چیزی و تجاوز نکردن از آن را ادب آن چیز گویند. مثلا انسان باید چیزی را که باعث ذلت اوست بر زبان نیاورد. بنابراین، اگر کسی ناسزا بگوید چون زبان او حد و مرز خود را رعایت نکرده از ادب خارج شده می توان او را بی ادب نامید.

بعضی نیز ادب را نیک گفتاری و نیک کرداری و بعضی نیک رفتاری در نشست و برخاست و بعضی معاشرت و حسن محضر دانسته اند.

فرق بین اخلاق و ادب:

اخلاق عبارت است از ملکات راسخ در روح و وصفی است از اوصاف روح، ولی آداب عبارت است از هیأت‌های زیبایی گوناگون که اعمال صادر از آدمی بدان متصف می شود به عبارت دیگر ، اخلاق مربوط به عالم درون و آداب مربوط به ظرافت و زیبایی عمل است.

فرق تزویر و ادب:

ادب رفتار زیبایی است که بر اساس شخصیت واقعی شخص به صورت ارادی صورت می گیرد نه هر رفتار به ظاهر پسندیده اما با انگیزه های شیطانی همچون احترام های چاپلوسانه و فریب کارانه که از روی ریا ، ترس و مانند آن انجام می شود.

ادب پیامبر اکرم (ص):

هرگز نشد رسول خدا با کسی مصافحه کند و آن حضرت زودتر دست خود را از دست وی بگشاید بلکه صبر می کرد تا طرف دست آن حضرت را رها سازد.

دیده نشده جلوی کسی پای خود را دراز کند.

خطبه اش از همه کوتاه تر و از بیهوده گویی بر کنار بود و مردم آن جناب را با بوی خوش که از وی به مشام می رسید می شناختند.

وقتی با کسی می نشست تا او حضور داشت لباس و زینت خود را از تن خارج نمی ساخت.

به هیچکس دشنام و ناسزا نمی گفت و سخن ناراحت کننده ای بر زبان نمی آورد و بدی را با بدی پاسخ نمی گفت .

زیرانداز خود را به عنوان اکرام زیر پای کسی که خدمتش می رسید پهن می کرد.

از روز بعثت تا دم مرگ، هرگز در حال تکیه دادن غذا نخورد .

هدیه افراد را (هر چند اندک و ناچیز) قبول می کرد.

بیشتر اوقات، رو به قبله می نشست .

زانوهایش را پیش اشخاص، باز نمی کرد و بیرون نمی آورد.

بر تند خویی غریبه ها در سؤال و درخواست و سخن صبر می کرد.

هیچ کس را ملامت و سرزنش نمی کرد و در پی کشف اسرار دیگران نبود.

خنده هایش تبسم بود و هرگز قهقهه سر نمی داد.

بسیار شرمگین و با حیا بود .

سخن کسی را قطع نمی کرد .

از جلوی خودش غذا می خورد. کار افراد را به هر شکلی راه می انداخت و... بسیاری از فضایل بر جسته دیگر که همه حاکی از روحی بلند و اخلاقی والا و ادبی متعالی بود .

ثمرات و برکات ادب:

ادب از ارزشمندترین سرمایه ها و میراث های حیات آدمی و منشأ آثار و برکات بسیاری است. در اینجا به گوشه ای از آثار ادب اشاره می شود:

الف) پوشش ضعف ها

ب) کم شدن لغزش ها

ج) حسن خلق

د) محبوبیت و مقبولیت اجتماعی

راه های تحصیل ادب:

الف) توجه به زشتی برخی امور

ب) بالا بردن علم و آگاهی

ج) همنشینی با عالمان و خوبان

ادب با مردم:

زندگی انسانی نیاز به اصول و ضوابطی دارد که مراعات آن اصول ، سعادت و رفاه جامعه را تأمین میکند. مهمترین این ضوابط ، ادب انسانی و رعایت احترام دیگران است، که به نمونه هایی از آن اشاره می شود:

1) ملایمت و مهربانی: یکی از دستور های اجتماعی اسلام ملایمت و مهربانی با مردم مسلمان است.

2) احسان: احسان عبارت از نیکی و خیر رساندن به دیگران ، بدون انتظار پاداش متقابل است. این فضیلت اخلاقی و انسانی یکی از کارآمد ترین و جذاب ترین فضایل برای جذب مردم است.

3) خوشرویی: خوشرویی یکی دیگر از عوامل اساسی جذب مردم به شمار می رود. انسان با حسن خلق و روی گشاده می تواند بذر محبت را در سرزمین دل ها بیفشاند.

4) نادیده انگاشتن لغزش ها: تغافل و خود را بی خبر وانمود کردن از گناهان و لغزش های دیگران یکی از زمینه های جذب مردم است.

5) چشم پوشی : یکی از زمینه های مردم داری چشم پوشی از خطا های دیگران است.

6) حلم و برد باری: گاهی در برخورد و معاشرت با مردم شرایطی پیش می آید که زمینه خشم و غضب فراهم می شود. در چنین شرایطی به نیروی کنترل کننده ای نیاز است که جلوی بازتاب های تند را بگیرد. آنچه که می تواند انسان را در آن حالت هیجانی حفظ کند و شعله های خشم او را فرو نشاند صفت حلم است.

7) تفقد و رسیدگی: مردم بویژه گرفتاران و دردمندان ، نیازمند رسیدگی و سرکشی و محبتند. گاهی احوالپرسی و سلام ، شادابی روح و نشاط زندگی پدید می آورد. گاهی نوشتن یک نامه یا تلفن کردن یک آشنا و فامیل ، محبت ها و صفا های بسیاری ایجاد می کند. گاهی سر زدن به یک همسایه و عیادت بیمار و شرکت در مجلس ختم ، یا عروسی مبدأ بسیاری از دوستی ها و رفع کدورت ها می شود.

زمینه های بی ادبی:

الف) خانواده مهمترین عامل تأثیر گذار در ادب و بی ادبی است ؛ خانواده هایی که بهره چندان از آداب اسلامی ندارند زمینه بی ادبی را در فرزند فراهم می کنند.

ب) رسانه ها (صدا و سیما ، مطبوعات) و کتاب هم می توانند زمینه های ادب را در جامعه فراهم کنند، هم می توانند با پخش فیلم ها و برنامه های نامناسب و نشر مقالات فاسد بی ادبی را مانند : تند خویی، پرخاشگری و القای جمله های نامناسب گسترش دهند.

ج) دوست ناصالح یکی دیگر از عوامل زمینه ساز بی ادبی است، بسا افرادی که بهره ای از ادب ندارند و با همنشینی با افراد ناباب بی ادب می شوند.

فصل دوم:

آداب فردی

آداب غذا خوردن:

شیوه غذا خوردن و لقمه گرفتن معرف شخصیت انسان است. و به جهت اهمیت آن آدابی برای آن ذکر کرده اند که به چند نمونه از آن ها اشاره می شود:

شستن دست ها، بسم الله گفتن، اول و آخر غذا نمک خوردن، با دست راست غذا خوردن، عجله نکردن در خوردن غذا، تا گرسنه نشدیم غذا نخوریم و قبل از سیری از غذا خوردن دست بکشیم، اگر غذا کم است ملاحظه دیگران را بکنیم، پر خوری نکردن، به غذا فوت نکردن، مانند بنده خاضع در برابر پروردگار غذا بخوریم.

آداب لباس پوشیدن:

گرچه لباس پوشیدن کاری ساده و روز مره و عادی است ولی تذکر برخی از نکته ها در این زمینه مفید است:

1. پوشش انسان ، باید مناسب باشد به گونه ای که اندام ها را حفظ کند و تحریک آمیز و زننده نباشد.
2. رعایت پاکیزگی و نظافت در لباس تا حدی که حضور انسان برای دیگران خوشایند باشد، بسیار مطلوب است.
3. لباسستان از مال حلال تهیه گردد.
4. از لباس رنگ روشن استفاده نمایید.
5. از پوشیدن لباس نازک و بدن نما بپرهیزید.
6. از پوشیدن لباسی که موجب جلب توجه دیگران می شود و خلاف شأن است بپرهیزید.
7. پوشیدن لباس چرک و تتگ برای نماز گزار مکروه است.
8. پوشیدن لباس دشمنان مناسب نیست و در روایات از آن نهی شده است.
9. پیامبر (ص) وقتی لباس نو می پوشید خدا را حمد می کرد و دو رکعت نماز می خواند.
10. پیامبر (ص) هرگاه لباس و پیراهن می پوشید ابتدا سمت راست را بر تن می کرد. و هرگاه جامه را از تن در می آورد ، از سمت چپ شروع می کرد.

آداب از منزل خارج شدن:

بسم الله گفتن؛ صدقه دادن؛ بیرون رفتن به انگیزه مشروع؛ طوری خارج شویم که اگر رفتیم و بر نگشتیم خوبی از ما به جا مانده باشد؛ هنگام وارد شدن در خانه سوره اخلاص خوانده شود.

آداب حضور در مسجد:

مسجد محل عبادت مسلمانان بوده، و از تقدسی خاص برخوردار است.

1. مسجد جایگاه ذکر خداوند است . بنابراین در آن نباید زکری غیر از ذکر خدا باشد.
2. باید با زینت ظاهری و معنوی وارد مسجد شد.
3. کسانی که مانع شرعی دارند ، نباید در مسجد توقف کنند.
4. اگر مسجد نجس شد ، باید فوری تطهیر شود.
5. خواب رفتن در مسجد مکروه است.
6. هنگام ورود به مسجد مستحب است با پای راست وارد شوند.
7. باید نظافت مسجد رعایت شود.
8. همسایگان مسجد نماز خود را در مسجد بخوانند.

آداب تلاوت قرآن:

سفارش ها و توصیه های پیامبر درباره ی قرآن و ویژگی های منحصر به فرد آن باعث شد تا قرآن در سراسر زندگی مردم راه یابد.

1. طهارت
2. استعاذه(به هنگام آغاز تلاوت قرآن باید از شیطان رجیم به خدا پناه برد).
3. تدبیر و تفکر در آیات قرآن یعنی آنکه بدانیم چه می خوانیم.
4. قرائت از روی خود قرآن با آنکه حتی حفظ باشیم.
5. مسواک زدن قبل از تلاوت قرآن مستحب است.
6. وقت معینی برای تلاوت قرآن در نظر بگیریم.

آداب استخاره:

استخاره دو اصطلاح دارد:

1. به معنای طلب خیر از خداوند. چنین کاری همیشه و در هر شرایطی مطلوب است.

2. استخاره سنتی که در فرهنگ ما شیعیان هست و شرایط و آداب خاصی دارد. متأسفانه بسیاری از افراد با تصور نادرست از استخاره و عدم آگاهی از کاربرد صحیح آن برای هر کاری بدون در نظر گرفتن آداب و شرایط آن استخاره می‌کنند. در حالی که باید به آداب و شرایط آن توجه نمایند. در اینجا به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود:

الف) مشورت و اندیشه و در نظر گرفتن ابعاد مختلف کاری که می‌خواهد انجام دهد. اگر با تفکر و مشورت کافی نتواند فعل یا ترک کاری را ترجیح دهد نوبت به استخاره می‌رسد.

ب) سه بار صلوات فرستادن در استخاره با تسبیح.

ج) خواندن سه بار سوره اخلاص.

د) بهتر است که هر کس برای خودش استخاره کند. حتی به نظر بعضی استخاره دیگری برای انسان درست نیست.

ه) انسان باید در حین استخاره حالت دعا داشته باشد؛ یعنی حالتش این باشد که خدایا به برکت قرآن مجید از من رفع تحیر نما.

آداب سفر:

1. داشتن انگیزه صحیح از مسافرت همچون جستجوی علم، زیارت، صلّه رحم، تجارت، دیدن آثار و نشانه‌های قدرت پروردگار.

2. انتخاب همسفر مناسب.

3. هماهنگی با همسفران.

4. برداشتن توشه و نیازهای سفر.

5. خداحافظی با برادران و دوستان قبل از سفر.

6. خواندن آیه الکرسی.

7. خواندن سوره‌های حمد، توحید، قدر، ناس، فلق.

8. صدقه دادن در آغاز سفر.

9. یاری دادن به همسفران و همکاری با آنان.

10. خوشرفتاری و خوشرویی با همسفران.

11. حفظ کردن پول و وسایل خود.

12. استفاده از فرصت‌ها مناسب است یکی از کتاب‌های مورد علاقه خود را در سفر به همراه داشته باشد تا در فرصت‌های مناسب آن را مطالعه کند.

13. پرهیز نمودن از پر خوری.

14. سوغاتی آوردن هنگام بازگشت از سفر برای همسر و فرزندان.

15. تعاون و همکاری.

16. محافظت از نماز و ادای آن در اوقات فضیلت و بدون تأخیر.

آداب زیارت:

1. زائر باید پیش از حرکت خود را از نظر روحی آماده کند و از لحظه ای که لوازم سفر را آماده می سازد همه رفتار و کردارش گویای سفر معنوی باشد.

2. پیش از سفر غسل زیارت کند، زیرا این غسل معنویت ویژه ای به انسان می بخشد.

3. پوشیدن جامه پاک و پاکیزه.

4. با وضو و طهارت به زیارت رفتن.

5. در حین رفتن به داخل حرم گام ها را کوتاه و آرام برداشتن.

6. زیارت باید همراه با توبه باشد. چشمی که زیارت گاه را می بیند و زبانی که زیارت می خواند و پایی که در مسیر زیارت گام بر می دارد نباید به حرام آلوده گردد.

7. خوشبو ساختن لباس و بدن.

8. در حین رفتن به حرم به تکبیر و تحمید و تسبیح و تهلیل و صلوات اشتغال داشتن.

9. در کنار ورودی حرم اذن دخول خواندن.

10. خواندن زیارت نامه در حال ایستاده.

آداب دعا:

دعا آداب مخصوصی دارد که رعایت آن ها موجب می شود، دعا به اجابت نزدیک تر شود و بی توجهی به آن ها، چه بسا موجب بی اثر شدن دعا گردد. در این جا گوشه ای از آداب را می آوریم:

1. گفتن بسم الله در اول دعا.

2. تمجید و ستایش خدا، پیش از دعا.

3. صلوات فرستادن.

4. شفیع قرار دادن انبیا، اولیا و صالحان و توسل به اهل بیت.

5. اقرار به گناه و تقصیر؛ زیرا هر قدر انسان عابد و متقی باشد باز هم از ادای تکالیف بندگی به طور کامل نا توان است تا چه رسد به عامه انسان ها که پر از لغزش و خطایند.
6. فروتنی در درگاه خدا با گشودن و بالا بردن دست ها به سوی آسمان و گریه کردن.
7. خواندن دو رکعت نماز قبل از دعا.
8. کوچک نشمردن دعا و بزرگ نشمردن حاجت.
9. عمومیت دادن به دعا یعنی برای همه دعا کردن.
10. عالی بودن همت درخواسته ها در تعالیم اسلام سفارش شده که انسان در خواسته های خود همتی والا داشته باشد و از درگاه خداوند متعال، سلامت دین و ایمان، حفظ و پایداری اسلام و حسن توفیق و عاقبت به خیری، برخوردارى از درجات شهدا، محشور شدن با پیامبر و خاندان پاکش و مانند آن را طلب کند و برای چیز های کم ارزش دنیا دعا نکند.
11. پنهان کردن دعا.
12. اجتماع برای دعا، جاهایی که دعا کردن از ریا و خود نمایی ایمن باشد، بهتر است به صورت دسته جمعی باشد؛ زیرا قبول آن مؤثر تر است.
13. حسن ظن داشتن به اجابت دعا.
14. دعا کردن در زمان ها و احوال مناسب.
15. اصرار و پافشاری در دعا.

آداب ورود به قبرستان:

1. با وضو وارد قبرستان شوید.
2. در آغاز ورود سلام قبرستان را بخوانید.
3. از روی قبر ها نروید.
4. در قبرستان حرف های دنیا نزنید.
5. در قبرستان نخندید.
6. از حال اموات عبرت بگیرید.
7. روی قبر یا موازی قبر نماز نخوانید.
8. موقع خواندن فاتحه رو به قبله بنشینید و دست روی قبر بگذارید.
9. برای اموات صدقه و خیرات بدهید.

10. روی قبر ننشینید.

آداب انفاق کننده:

انفاق و بخشش یکی از مستحبات است. در اینجا به برخی از آداب انفاق اشاره می کنیم:

1. وقتی قصد کرد که مالی را در راه خدا انفاق کند، بدانند که شیطان از او دور شده است. لذا زود انفاق کند و فرصت را غنیمت شمارد که در تأخیر آن، آفات بسیاری وجود دارد.
2. قبل از اینکه کسی سؤال کند، به او انفاق کند و آبروی او را حفظ کند و نگذارد که او مجبور به سؤال کردن شود؛ زیرا آنچه بعد سؤال داده می شود، قیمت آبرویی است که از سائل ریخته می شود.
3. در وقت صدقه دادن، تواضع و فروتنی کند.
4. صدقات خود را در اوقات پر فضیلت، مثل جمعه، عید غدیر، ماه ذی الحجه یا ماه رمضان بپردازد.
5. صدقات واجب را آشکارا بدهد؛ اما صدقات مستحب را پنهان دادن بهتر است.
6. از منت نهادن احتراز کند.
7. آنچه را به فقیر می پردازد، به نوعی باشد که باعث ذلت فقیر نگردد. مثلاً اگر دادن پول نقد به او باعث شرمساری وی می شود، می تواند کالا بدهد و آن را هدیه نام نهد.
8. آنچه را که در راه خدا می دهد بزرگ نشمرد و یقین نکند که خدا را از خود راضی کرده است.
9. آنچه را انفاق می کند، از بهترین مال و با ارزش ترین آن ها باشد.
10. اگر توان داشته باشد، به اندازه ای به فقیر بدهد که رفع فقر از او شود و غنی گردد.
11. بعد از صدقه دادن، دست خود را ببوسد؛ چون در واقع با خدا معامله کرده است.
12. وقتی به فقیر چیزی داد، از او طلب دعا کند، زیرا نیای فقیر در حق او مستجاب می شود.
13. در انفاق استحقاق را منظور دارد.
14. ترتیب فقرا و مستحقین را ملاحظه کند و کسانی را که ثواب عطا به آنان بیشتر است، مقدم دارد.

فصل سوم

آداب اجتماعی

آداب برخورد با دیگران:

الف) سلام و مصافحه

ب) روی گشاده

ج) زیبا گویی

د) ظاهر آراسته

ه) رعایت ادب نشستن.

و) تواضع و محبت.

ز) پرهیز از حرکات نامناسب.

ح) توجه به سخن دیگران.

ط) مدارا با برادران دینی.

آداب انتقاد:

صلاح و اصلاح فرد و جامعه در سایه انتقاد سالم و سازنده است. انتقاد سازنده دارای آداب و شرایطی است:

1: انتقاد یا نیت خیر خواهی و به قصد اصلاح و ارشاد انجام شود. نقد نباید برخاسته از حسد و غرض باشد.

2: لحن انتقاد کننده مشفقانه باشد.

3: انتقاد در خلوت و بدون آبرو ریزی انجام شود.

4: فقط از رفتار و کار خطا انتقاد شود.

5: انتقاد بدون توهین و تحریک عصبی انجام شود.

6: انتقاد گر ، فرصتی برای جبران به انتقاد شونده بدهد.

7. انتقاد همراه با نکر کارها و اوصاف مثبت انتقاد شونده باشد.

8. انتقاد گردد در حین انتقاد بر احساسات خود تسلط داشته باشد.

9. روش انتقاد گر عیب پوشی و راز داری باشد نه افشاگری.

آداب امر به معروف و نهی از منکر:

1. پرهیز از تجسس؛ زیرا امر به معروف و نهی از منکر ناظر به امور اجتماعی مسلمانان است و تنها در این حوزه کاربرد دارد.
2. ادب در گفتار و رفتار عامل جذب است. نوع گفتار و عمل شخص باید چنان باشد که دل طرف را تسخیر کند در پی آن امر و نهی ها اثر خود را می بخشد.
3. هرگز با توهین و تحقیر و اهانت نمی توان کسی را به کار نیک جذب کرد یا او را از کار زشت باز داشت، بلکه این گونه برخوردها گاهی عامل لجاجت می شود و اثر معکوس دارد. باید با شخصیت دادن به طرف، او را جذب کرد. فقها فرموده اند برای جلوگیری از معصیت اهانت جایز نیست.
4. باید با مجرمان به گونه ای برخورد کرد که به ما اعتماد پیدا کنند و حرف های ما را از روی خیر خواهی بدانند.
5. امر به معروف در بسیاری از موارد باید خصوصی و همراه با حفظ شخصیت و موقعیت افراد انجام گیرد به گونه ای که عمل شخص نقد شود، نه خود شخص.
6. برای اینکه خلاف کاران گستاخ نشوند و حریم ها شکسته نشود، گاهی باید خود را به تغافل زد.
7. دعوت عملی مؤثر تر از دعوت زبانی است. اگر کسی خودش به گفته هایش مقید نباشد نمیتواند بر دیگران تأثیر بگذارد.

آداب شادی:

- شادی شرایط و آدابی دارد که در زیر به برخی از آن ها اشاره می کنیم:
- الف) مجالس شادی نباید همراه با گناه باشد.
 - ب) با آزار دیگران همراه نباشد. متأسفانه امروزه بسیاری از شادی ها با اذیت و آزار دیگران همراه است.
 - ج) لهو نباشد. در آیین اسلام سرگرمی های لهو آور و زیان بار و غفلت زا ممنوع است، همچون قمار و مشروبات الکلی و... که انسان را در هاله ای از بی خبری و غفلت فرو می برند و او را به آلودگی های گوناگون می کشانند.
 - د) یکی از آداب شادی تعادل و میانه روی است؛ یعنی آدمی نه باید مجسمه غم باشد و نه آن چنان بی درد که فقط به فکر شادی خود باشد و به غم دیگران کاری نداشته باشد.
 - ه) در برابر افراد محزون و مصیبت زده نباید شادی کرد.

آداب برخورد با بزرگتر ها:

لزوم احترام به بزرگتر ها در بسیاری از روایات آمده است و شاید در این زمینه برای کسی تردیدی نباشد، اما آنچه مهم است، کیفیت احترام است که در روایات بدان اشاره شده است و ما به گوشه ای از آن اشاره می کنیم:

1. سلام کردن به آنان
2. برخاستن در برابر آنان خصوصا در مجالس و میهمانی ها.
3. تعظیم نمودن آنان.
4. پیش از آنان سخن نگفتن.
5. جلو تر از آنان حرکت نکردن.
6. اذیت نکردن آنان، چه به نیش زبان و قلم، چه به شکل های دیگر.
7. جا دادن به آنان در مجالس و میهمانی ها و وسایل نقلیه و...
8. با ادب نام آنان را بردن.
9. گوش دادن به حرف منطقی آنان
10. در جایی که خصومت یا نزاعی با آنان پیش بیاید، مناسب است به احترام سن آنان گذشت نمود و مقابله نکرد.

آثار احترام به بزرگتر ها:

احترام به بزرگتر ها در دنیا و آخرت آثار و پیامدهایی دارد:

الف) بازتاب اعمال

ب) آسوده بودن از عذاب الهی

ج) دوستی با پیامبر

آداب و حقوق والدین:

1. فرمان برداری
2. توهین نکردن
3. ایستادن در برابر آنان به احترامشان

4. با خشم و تندى برخورد نکردن

5. رعایت ادب در صدا زدن پدر و مادر

آداب میزبان:

1. مهمان نوازی یک محاسبه معنوی است، قبل از آنکه محاسبه مادی باشد. در میان خانواده هایی که فقط محاسبه مادی دارند، این سنت بسیار کمرنگ است به طوری که گاهی تعجب می کنند از اینکه شخصی بهترین امکانات خود را در اختیار مهمان قرار دهد و خود نیز با کمال اشتیاق خدمت کند.

2. نباید مهمانی مخصوص ثروتمندان باشد

3. دوری از اسراف و تبذیر و رعایت سادگی در پذیرایی. اسلام، راهی عادلانه میان مهمان و میزبان قرار داده و آن اینکه میزبان از آنچه دارد مضایقه نکند و مهمان نیز بیش از آن انتظار نداشته باشد.

4. به مهمان نباید زحمت داد.

5. پرهیز از تظاهر و خود نمایی.

آداب مهمان:

1. مهمانی رفتن یا باید با دعوت میزبان باشد و یا به مناسبت خاصی از قبیل: صله رحم و دیدار با خویشاوندان، زیارت و دیدار برادر مؤمن، تبریک و شاد باش، تسلیت و دل داری و... در صورت دوم مهمان، باید فرصت، امکانات و آمادگی میزبان را برای پذیرایی در نظر بگیرد.

2. ادب و نزاکت را در وارد شدن، نشستن، سخن گفتن، غذا خوردن و.. رعایت کند و از اعمالی نظیر شوخی های دور از ادب، خنده با صدای بلند، چشم چرانی، دراز کردن پا، پرخوری، پر گویی، غیبت، سخن چینی پرهیزد.

3. سزاوار است در صورت زیادی مهمان و کمی جا، قدری جا به جا شود تا حتی المقدور جا برای مهمان تازه وارد باز شود.

4. مهمان در پذیرش دعوت میان ثروتمندان و فقیر فرقی نگذارد.

5. به خاطر دوری از منزل میزبان، از پذیرفتن دعوت خودداری نکند.

آداب مطالعه:

1. در مطالعه و بررسی های علمی خود به همان مقدار اکتفا کنید که قدرت درک و فهم و توانایی برداشت آن ها را دارید و ذهن و هوشتان بدان ها تمایل دارند.

2. در قرائت کتب و یا فرا گرفتن علوم کار و کوشش خود را ناتمام نگذارید.

3. دانش را نمیتوان مستقلاً و بدون استفاده از استاد، از میان کتب و نوشته ها جستجو کرد.
4. باید اوقات و فرصت های شبانه روزی را برای تحصیلات و فرآورده های علمی، تقسیم بندی کرد؛ زیرا این کار موجب برکت و ازدیاد فرصت های تحصیلی می شود.
5. برای مطالعه اتاق یا مکان مناسبی و خاصی انتخاب کنید که دارای نور و هوای مناسب باشد.

تهمت:

تهمت عبارت است از اینکه انسان عیبی را به کسی نسبت دهد که در او وجود ندارد. تهمت از گناهان کبیره است و در قرآن مجید به شدت از آن نهی و عذاب شدید ی برای آن ذکر گردیده است. افترا و تهمت در حقیقت بدترین نوع دروغ است و چنانچه اتهام شخص در غیاب وی باشد غیبت هم به شمار می آید و انسان در واقع مرتکب دو گناه شده است.

مهمترین آثار تهمت:

1. زوال ایمان
2. قطع روابط نسائی
3. عذاب اخروی
4. رسوایی

راه پیشگیری از تهمت زدن:

1. آشنایی با پیامد های تهمت زدن (اعم از دنیوی و اخروی)
2. اجتناب از بد گمانی
3. حمل رفتار دیگران بر وجه نیکو.
4. مبارزه با منشأ تهمت که همان رذایل اخلاقی مانند حسد و طمع ورزی است.
5. تقویت ایمان و یاد خدا.

وَ مِنَ اللَّهِ التَّوْفِيقُ